

Muzyka kościelna w Krakowie

Organy

w kościele

św. św. Piotra i Pawła

w Bolechowicach

Cyprian Jagiełło

Jagiełło

Antologia Organów Archidiecezji Krakowskiej

© Archidiecezjalna Szkoła Muzyczna w Krakowie
© Parafia św. św. Piotra i Pawła w Bolechowicach

© MKK CD 002

Nagranie zrealizowano w dniach 3-4 listopada 2010 roku

Realizacja nagrania – Studio ARS-SONORA

Reżyser nagrania – Jakub Garbacz

Projekt graficzny – Sewer Salamon – znakownia.pl

Konsultacja – Wiesław Delimat

Manufactured by TAKT, Poland

ARCHIDIECEZJALNA
SZKOŁA MUZYCZNA

Archidiecezjalna Szkoła Muzyczna
im. Ks. Kardynała Franciszka Macharskiego – MKK
ul. Prosta 35A, 30-814 Kraków,
tel.: +48 12 658 76 76, e-mail: kontakt@asmkrakow.pl

Organy

Cyprian Jagieffo

Jagieffo

1. Dietrich Buxtehude – Toccata in F [9:07]
2. Johann Sebastian Bach – Allein Gott in der Höh' sei Ehr' BWV 715 [2.20]
3. Johann Sebastian Bach – Allein Gott in der Höh' sei Ehr' BWV 662 [9:06]
4. Johann Sebastian Bach – Allein Gott in der Höh' sei Ehr' BWV 664 [5:44]
- 5-7 Johann Sebastian Bach – Concerto a-moll BWV 593
 - 5 [Allegro moderato] [4:38]
 - 6 Adagio [4:06]
 - 7 Allegro [4:28]
8. Marian Sawa – Fuga Bolero [3:57]
9. Karol Szymanowski/Alistair Wightman – Etiuda b-moll [5:42]
- 10-II Marcel Dupre – Preludium et fuge g-moll
 - 10 Preludium [3:59]
 - 11 Fuge [3:46]
12. Louis Vierne – Final [6:49]

Czas łączny: 63:48

„Organy... nazwa największego, najbardziej wszechstronnego i doskonałego sposobu instrumentów muzycznych...”

[Charles Burney, *The Cyclopaedia: or, Universal Dictionary of Arts, Science, and Literature*, London 1819]

Genialnemu Guillaume de Machault (c. 1300-1377) przypisuje się nadanie organom przydomku: „król instrumentów”. Choć fraza ta jest dzisiaj i nadużywana i zbanalizowana, to jednak w pełni oddaje emocje wzbudzone w dziesiątkach pokoleń słuchaczy przez owo niezwykle muzyczne medium. Organy intrygują w tym samym stopniu złożonością konstrukcji, co ogromem możliwości sonorystycznych. Fascynują majestatem brzmienia oraz zachwycają architektoniczną i plastyczną formą. Pasjonująca jest także historia tego instrumentu, silnie spleciona z dziejami europejskiej twórczości muzycznej i stanowiąca jeden z najbardziej znaczących jej wątków. Organy korzeniami sięgają w głąb wie-

ków średnich. W tamtych czasach obecne były w życiu dworskim i wraz z całym stosowanym ówczesnie instrumentarium tworzyły muzyczne tło ceremoniału bądź zabawy. Przede wszystkim jednak instrument ten związany był z kultem. Znane są liczne wczesnośredniowieczne ikonograficzne przedstawienia popularnych wówczas małych, mobilnych instrumentów piszczalkowych, takich jak portatywy czy regaty. Przykład stanowią chociażby miniatury zdobiące manuskrypty, w których zapisano *Cantigas de Santa Maria* – poematy ku czci Madonny, skomponowane w trzynastowiecznej Kastylii. *Cantigas* reprezentują ludyczną twórczość pieśniową, związaną z rozpowszechnionym w wiekach średnich kultem maryjnym i nurtem duchowości pielgrzymkowej. Na szlakach pielgrzymich, ale także podczas sprawowania obrzędów procesyjnych czy religijnych misteriów rozbrzmiewał podobny repertuar. Przenośne instrumenty piszczalkowe stanowiły znakomite jego uzupełnienie i wsparcie. Portatywy należały w średniowieczu do najpopularniejszych instrumentów muzycznych.

W świątyniach, aż do XIII stulecia, organy pełniły wyłącznie funkcję pomocniczą. Początkowo towarzyszyły monodycznemu chorałowi, później realizowały także dufugonutowe partie głosu tenorowego w wykorzystywanych w liturgii konstrukcjach wielogłosowych.

Lecz już w kolejnym stuleciu wspomniany tu de Machault, natchniony poeta i kompozytor, zachwycał się instrumentem w niemieckim Halberstadt. Organy te, zbudowane w roku 1361 są najstarszym udokumentowanym historycznie instrumentem stacjonarnym. To właśnie ich majestatyczne brzmienie natchnęło twórcę *Messe de Notre Dame* do uznania iście królewskiego charakteru tego instrumentu. W wieku XIV i XV w europejskiej sztuce muzycznej następowały prawdziwie rewolucyjne przemiany. *Ars Nova* przyniosła znaczący przełom w budownictwie organowym, dzięki któremu w Europie pojawiać zaczęły się instrumenty imponujące rozmiarami i nowymi możliwościami ekspresyjnymi. Najstarszy z nich, wybudowany około roku 1400 i zachowany do naszych czasów, pochodzi

również z czasu narodzin polifonii i znajduje się w Sion w Szwajcarii, w kolegiacie Notre-Dame-de-Valère.

Z biegiem lat zmieniał się status instrumentu, który w liturgii począł odgrywać coraz bardziej doniosłą rolę. Dynamicznie też postępował rozwój techniki wykonawczej. Z XIV stulecia pochodzą zapisy pierwszych utworów przeznaczonych na organy, między innymi w *The Robertsbridge Codex* (1360). Dominował wówczas w Europie styl włoskiego trecento, zaś dzieła najwybitniejszego jego przedstawiciela, wirtuoza gry na organach – Francesco Landiniego, cieszyły się wśród współczesnych wielkim uznaniem.

Narodziny autonomicznej literatury organowej przyniósł renesans. Organy nie były przy tym wyjątkiem, ponieważ właściwie aż do początków XVI stulecia, poza muzyką tańczoną, nie powstało wiele dzieł o ściśle określonej obsadzie instrumentalnej. Choć w tym czasie organy nadal wykorzystywane były głównie w liturgii, to jednak coraz częściej pełniły w niej już rolę samodzielnią, a nie tylko pomocniczo-służebną.

W XV stuleciu na obszarze kultury niemieckiej w szkole tak zwanych „kolorystów” narodziła się forma przygrywki chorałowej. Kompozytorzy ci stworzyli podwaliny pod rozwój typowo organowych elementów fakturalnych. Dzieła Arnolta Schliccka (ok. 1455/1460 – po 1521), głównego przedstawiciela tego nurtu, stanowiły ważną cezurę w dziejach literatury organowej. Twórca ten demonstrował w nich wyrafinowaną technikę cantus firmus oraz technikę imitacyjną. Szczególnie eksponowaną funkcję spełniał instrument w liturgii kościoła reformowanego, której osnowę stanowił chorał wykonywany przez kongregację przy rozbudowanym, wielogłosowym akompaniamencie organowym. Dzięki swojej niezrównanej zdolności prowadzenia śpiewu wspólnotowego oraz dzięki brzmieniowej i estetycznej elastyczności wciąż eksplorowano niewyczerpany potencjał organów. Wiek XVI przyniósł w całej Europie bujny rozkwit literatury organowej. Prym wiodły formy improwizowane, takie jak toccata czy fantazja oraz formy preludium. Wirtuozi i kompozytorzy coraz peł-

niej wykorzystywali możliwości instrumentu w zakresie technik polifonicznych (ricercar, canzona), a także różnicowania barw poszczególnych głosów i ekspresji. Krystalizował się wówczas idiom faktury organowej. W Italii działali Girolamo Cavazzoni (1525-1560), Andrea Gabrielli (ok. 1510-1586) i Claudio Merulo (1533-1604). W Hiszpanii – Antonio de Cabezón (1510-1566), którego mistrzowskie operowanie techniką imitacyjną oraz kontrapunktyczną stanowiło silną inspirację zarówno dla angielskich wirginalistów, jak i flamandzkiego kompozytora Jan Pieterszoon Sweelincka (1562-1621). We Francji tworzył Jehan Titelouze (ok. 1562/3-1633), uznawany za ojca francuskiej szkoły organowej.

U zarania baroku na polu twórczości organowej pojawiły się dwie niezwykle indywidualności, Girolamo Frescobaldi (1583-1643) oraz Jan Pieterszoon Sweelinck. Dokonując syntezy dotychczasowych osiągnięć w dziedzinie faktury organowej doprowadzili oni do genialnej syntezy wielkiej tradycji polifonicznej z nowatorskimi rozwiązaniami harmonic-

nymi i ekspresyjnymi, zwiastującymi narodziny nowej estetyki.

To właśnie barok był okresem szczególnym w wielowiekowej historii twórczości organowej. Między rokiem 1600 a czasami Johanna Sebastiana Bacha (1685-1750) powstała tak wielka ilość arcydzieł muzyki organowej, iż okres ten uznaje się za ‘złotą erę’ w dziejach królewskiego instrumentu. Kolejne wydawnictwo płytowe z serii Antologia Organów Archidiecezji Krakowskiej, które oddajemy do Państwa dyspozycji, stanowi prezentację nowego, znakomitego instrumentu, wybudowanego w Bolechowicach pod uznaną marką firmy Zych. Repertuar zarejestrowany na tym krążku przez utalentowanego młodego wirtuoza – Cypriana Jagiełłę stanowi przykład niezwykle różnorodności stylistycznej, estetycznej i sonorystycznej, tak charakterystycznej dla literatury organowej powstającej na przestrzeni ostatnich czterech stuleci – począwszy od stylu fantastyczny Dietricha Buxtehudego, aż po współczesne nam kompozycje Mariana Sawy. Równocześnie daje on wykonawcy możliwość pełnego przedstawienia różno-

rakich walorów brzmieniowych bolechowskich organów.

Niewyczerpane pokłady energii drzemiące w ‘królu instrumentów’ inspirują wciąż nowe pokolenia twórców i wirtuozów. Witalność, atrakcyjność i od stuleci ciągle ta sama moc oddziaływania muzyki organowej pozwalają żywić nadzieję, iż prezentowana płyta oraz planowane następne wydawnictwa z naszego cyklu, cieszyć się będą uznaniem słuchaczy. Liczymy, że cała seria wydawnicza stanowić będzie także wartościowe edukacyjne continuum.

Paweł Szywański

"A Pipe Organ... the largest, most versatile and most superb music instrument..."

[Charles Burney, *The Cyclopaedia; or, Universal Dictionary of Arts, Science, and Literature*, London 1819]

It was brilliant Guillaume de Machault (c. 1300-1377) who is claimed to have labelled a pipe organ as "the king of instruments". Although this epithet is largely overused and clichéd nowadays, it perfectly renders the emotions that this outstanding musical medium could and still can stir in hundreds of generations of listeners. Pipe organs fascinate with both, their complex construction and with their vast sonoristic potential. We get magnetised with their majestic sound and get enraptured with their architectural and plastic form. The history of the instrument is equally captivating, as firmly interwoven with the history of European music, having marked one of its most significant tracks.

The origins of the pipe organ can be traced back to the medieval times. The organs of that time were commonly used at aristocratic or royal courts, to provide, along with all other instrumentalia, a musical background for ceremonials or entertainment. Still, organ pipes were predominantly connected with worship. There are numerous early-medieval iconographies which show, popular at the time, small and portable pipe instruments, such as portatives or regals. The medieval organs are finely depicted in miniatures which ornamented manuscripts of *Cantigas de Santa Maria* – that is, poems venerating the Madonna, to have been composed in the 13th century Spanish Castile. *Cantigas* exhibit folk singing related to the cult of the Virgin Mary and the trend of pilgrim spirituality, both largely popularised in Middle Ages. Pilgrims routes, as well as medieval processions and mystery plays, all resounded with similar singing repertoire which was finely accompanied and completed by portable pipe organs. Suffice it to say that portatives were the most popular music instrument at the time.

In churches, until the 13th century, the role of pipe organs had been confined to that of assisting. Thus initially, they accompanied monadic chant, to have later gradually supplemented long-note tenor parts of liturgical polyphonic structures. The next century featured the afore mentioned Guillaume de Machault, an inspired poet and composer who passionately enthused at the instrument installed in Halberstadt. The Halberstadt organ, constructed in 1361, is the first historically documented permanent organ installation. It was its majestic sound which made the composer of *Messe de Nostre Dame* to acknowledge its purely regal quality. The 14th and 15th centuries brought revolutionary changes in European music. *Ars Nova* caused the breakthrough in organ development which resulted in building new types of this instrument in Europe, astounding with their sizes and capabilities for artistic expression. The oldest of large-sized pipe organs, built in around 1400 and preserved till nowadays, also goes back to the emergence of polyphony. We can

view it in the *Notre-Dame-de-Valèrein* collegiate church in Sion, Switzerland. Within the next years the position of the pipe organ underwent many changes to make it play a more significant role in liturgy. The construction techniques progressed dynamically as well. The first recorded music, specially composed for the organ, is dated from the 14th c, the example of which is the composition included in *The Robertsbridge Codex* (1360). The prevailing music style in Europe of that time was the Italian trecento, with its main exponent, Francesco Landini, a true organ virtuoso whose works were widely recognised by contemporaries. The beginning of the autonomous literature for the organ can be traced back to the Renaissance. Curiously, pipe organs were not the exception in this delay for until the outset of the 16th c. the majority of strictly instrument-based music had been created mainly for dancing. Although pipe organs were still principally employed in church liturgy, their role started to be more independent, exceeding its mere aiding and ancillary function.

In the 15th century, within the scope of German culture the so called „colorists” school developed a chorale prelude as a kind of short composition. Thereupon, its creators laid the foundations for evolving organ-specific elements of texture. The works composed by Arnolt Schlick (c. 1455/1460 – after 1521), the leading representative of this trend, marked the turning point in the history of organ literature. He introduced the refined *cantus firmus* and *parody* techniques.

The most supreme position of the pipe organ was established in the liturgy of the reformed church, which was based on a chorale performed by congregation with elaborate and polyphonic accompaniment of this instrument. Thanks to its unique capacity for leading joint congregational singing, and its aesthetic and sound flexibility the unlimited potential of the organ was systematically pursued.

The 16th century was the time when the European organ literature flourished most abundantly. Among the leading forms there were improvised compositions, such as *toccata*, *fantasia* and *preludes*. Organ

virtuosos and composers began to take fuller use of organ’s capabilities, especially within the realm of polyphonic techniques (*ricercar*, *canzona*), as well as with regard to varying tones of particular voices and expressions. The specified idiom of organ texture was being crystallised at the time. The most distinguished Italian composers of this period were Girolamo Cavazzoni (1525-1560), Andrea Gabrielli (c. 1510-1586) and Claudio Merulo (1533-1604). In Spain there was Antonio de Cabezón (1510-1566) whose masterly use of parody and counterpoint techniques influenced both, English virginalists and Dutch composer, Jan Pieterszoon Sweelincka (1562-1621). France was represented by Jehan Titelouze (c. 1562/3-1633) considered to be the forefather of the French organ school. The dawn of the Baroque brought two prominent individuals in the realm of organ art, namely, Girolamo Frescobaldi (1583-1643) and Jan Pieterszoon Sweelinck. By amalgamating all former developments of organ texture they created a perfect synthesis of great polyphonic tradition with innovative harmonic and

expressional measures, which made them harbingers of a new aestheticism.

It was the age of the Baroque which is now viewed as the most prolific period in the history of organ music. Between the 1600 and Johann Sebastian Bach’s time (1685-1750) so many organ masterpieces were created that this period is often called “the golden age” of the regal organ.

This record release of the series titled *Antologia Organów Archidiecezji Krakowskiej* (Organ Anthology of the Cracow Archdiocese), which we offer to our listeners, has been arranged as the presentation of a newly installed, superb pipe organ, constructed in Bolechowice by the renowned Zych company. The repertoire recorded was performed by the talented young virtuoso – Cyprian Jagiełło. It epitomises the variety of style, aesthetics and sonorism, so typical of the organ literature of the last four centuries – from Dietrich Buxtehude’s *stylus fantasticus* until the present compositions by Marian Sawa. This recording enabled the performer to demonstrate all sound capacity of the Bolechowice organ. Inexhaustible energy resources, some of

them still undiscovered, of the „king of instruments” have continually inspired new generations of composers and virtuosos. The organ’s vitality, attractiveness and unfaltering power of influence allow to believe that this record as well as the prospective ones of the series will reach listeners’ acclaim. We wish to believe the whole intended series will be a valuable educational continuum.

Paweł Szywałski

Translated by Agnieszka Stańczyk

Cyprian Jagieffo

ukończył z wyróżnieniem Akademię Muzyczną w Krakowie w klasie organów prof. Józefa Serafina oraz Uniwersytet Johanna Gutenberga w Moguncji w ramach studiów podyplomowych – Koncertexamen w klasie koncertowej prof. Gerharda Gnanna. Ponadto w trakcie nauki na uniwersytecie, jeden semestr miał zaszczyt uczyć się pod kierunkiem prof. Emanuela Le Divellac (Paryż/Berno), wykładowcę gościnnie. Uczestniczył w wielu kursach wykonawstwa muzyki organowej oraz improwizacji u wybitnych pedagogów z całego świata, sesjach naukowych i sympozjach.

Jest laureatem III nagrody międzynarodowego konkursu muzyki organowej W. A. Mozarta „Musik in Kloster Saarn”, II nagrody międzynarodowego konkursu organowego „Orgues sans frontières” w Luksemburgu oraz nagrody Uniwersytetu Johanna Gutenberga za osiągnięcia i działalność artystyczną.

Obecnie zajmuje się działalnością pedagogiczną – jest wykładowcą klasy organów Międzyuczelnianego Instytutu Muzyki Kościelnej Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II i Akademii Muzycznej w Krakowie (wspólny kierunek), prowadzi także klasę organów w Archidiecezjalnej Szkole Muzycznej im. Ks. kard. F. Macharskiego w Krakowie. Ponadto pełni funkcję organisty kościoła św. św. Piotra i Pawła w Krakowie. Koncertuje na festiwalach w kraju i za granicą (Niemcy, Luksemburg, Litwa, Włochy, Szwajcaria). W swoim bogatym repertuarze posiada wszystkie utwory organowe W. A. Mozarta. W trakcie koncertów bardzo często wykonuje improwizacje na organach.

Cyprian Jagieffo

an honourable graduate of the Academy of Music in Kraków, the faculty of pipe organ under the supervision of Prof. Józef Serfin, and of postgraduate studies at the Johannes Gutenberg University in Mainz – Koncertexamen, faculty of concerts under the supervision of Prof. Gerhard Gnann. During the university studies he was privileged to attend the lectures of visiting Prof. Emanuel Le Divellac (Paris/Bern). The musician has participated in many organ performance and improvisation courses run by the distinguished educators from worldwide, as well in scientific sessions and symposia.

Cyprian Jagieffo is the 3rd Award Winner of the international contest of W. A. Mozart's organ music "Musik in Kloster Saarn", the 2nd Award Winner of the international organ contest „Orgues sans frontières” in Luxembourg, and was

granted the Johannes Gutenberg University Award for artistic work and accomplishments.

Currently, he deals with pedagogy – lecturing in the faculty of organ at the Inter-Academic Institute for Sacred Music at the Pontifical University of John Paul II and in the Academy of Music in Kraków (joined faculty). He also supervises the faculty of organ at the Archdiocesan School Music School of F. Cardinal Macharski in Kraków. The musician is also an organist at the Sts. Peter and Paul Church in Kraków. Cyprian Jagieffo gives regular concerts home and abroad (Germany, Luxembourg, Lithuania, Italy, Switzerland). His wealthy repertoire includes all organ works by W. A. Mozart. In his concerts he often performs organ improvisations.

Dyspozycja:

Manuał I – 56 tonów

1. Bourdon	16'
2. Pryncypał	8'
3. Gembshorn	8'
4. Rurflēt	8'
5. Oktawa	4'
6. Flet otwarty	4'
7. Kwinta 2	2/3'
8. Superoktawa	2'
9. Mixtur minor	4x
10. + Trompet	8'

Manuał II – 56 tonów

1. Flet harm.	8'	7. Nasard 2	2/3'
2. Gamba	8'	8. Tercja 1	3/5'
3. Bourdon	8'	9. Flet	2'
4. Vox coelestis	8'	10. Mixtura	3x
5. Rurflēt	4'	11. + Obój	8'
6. Pryncypał	4'		

Pedał – 30 tonów

1. Subbas	16'
2. Oktawbas	8'
3. Fletbas	8'
4. Chorałbas	4'
5. + Fagot	16'

Tremolo manuału II

Traktura gry mechaniczna – wisząca
Traktura rejestrów – mechaniczna
Połączenia II/I, I/P, II/P

